

beli boldogulásának és sikereinek feltételeit szerzi meg, de mint láhattuk, a mezőgazdaság annyi ágazatának, úgy mint az iparnak és főleg a papiranyag és papirgyártásnak fellendítését is biztosíthatja.

Elsőrendű és legsürgősebb kötelességünk tehát, hogy kísérlet ügyünk megfelelő arányu fejlesztésével az erdőállomány gyérítése tekintetében helyi tapasztalati adatokat szerezzünk, valamint legfontosabb gazdasági érdekünk, hogy okszerű szállító eszközökkel feltárjuk erdőségeinket, és ezzel alapját vessük meg az egész hegyvidék és vele a magyar erdőgazdaság boldogulásának.

A selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskola tanári karának emlékirata a főiskola székhelyének áthelyezése tárgyában.*)

Midőn Ő Felsége főiskolánk jelenlegi szervezetét mult évi augusztus hó 3-án kelt legfelső elhatározásával megerősíteni kegyes volt, bányászati és erdészeti felső szakoktatásunk fejlődése új korszak küszöbéhez lépett. Mély hálával fogadtuk az új szervezetet, mert hiszen a régivel szemben határozott haladást és fejlődést jelent; de ép e hálaérzet az, mely párosulva főiskolánk és vele együtt bányászatunk s erdészetünk jelen és jövő érdekeinek gondos mérlegelésével arra készítet bennünket, hogy újból felemeljük szavunkat.

Főiskolánk — multjához hiven — jelenlegi szervezetével is szorosan alkalmazkodott a kor kívánalmaihoz. De, — jóllehet a reorganizáció gondosan számolt mindama követelésekkel, melyeket a bányászati és erdészeti tudományoknak az utóbbi időben bekövetkezett rohamos fejlődése úgy az előadott tananyag, mint annak terjedelmét illetőleg is támasztott — bányászati és erdészeti felső

*) Helyszűke miatt jelen füzetünkben az emlékiratot egyszerűen reprodukáljuk, fentartjuk azonban magunknak, hogy arra utólag visszatérjünk. *Szerk.*

szakoktatásunk reformálását még sem tekinthetjük befejezettnek. Nem tekintjük befejezettnek azért, mert a szervezet, bármily gondosan legyen is kidolgozva, holt betű marad mindaddig, míg hiányzik sikeres megvalósításának lehetősége. Ez pedig hiányzik.

Mert tekintsük csak a bányászati és erdészeti felső szakoktatást a maga egészében, vizsgáljuk meg helyzetét alapjában és kutassunk ama feltételek után, melyek okvetlenül szükségesek ahhoz, hogy főiskolánk célját elérhesse, hivatását betölthesse.

Akár a bánya- vagy kohómérnököt, akár az erdómérnököt vegyük, nevelése két részre tagozódik: az egyik az elméleti, a másik a gyakorlati nevelés. Az elsőt a főiskola adja, a másodikat ki-ki saját pályáján szerzi meg, mert valóban gyakorlati tapasztalatokra csakis önképzés útján lehet szert tenni a gyakorlati élet mezején.

A főiskola feladata eszerint: lerakni azt az alapot, mely a későbbi gyakorlati ismereteknek biztos látással való megszerzésére és tudatos fejlesztésére képesít. Minél erősebb, minél szélesebb az alap, annál biztosabb, annál tágasabb a rajta nyugvó épület; minél többet képes a tudományos kiképzés a főiskolán nyújtani, annál élesebb lesz a szemünk, tágabb a látókörünk, biztosabb az ítéletünk és termékenyebb az alkotóképességünk. Más szóval: a tudományos nevelésnek a főiskolán többet kell felölelnie, mint a mennyit a későbbi speciális tevékenység szorosan véve megkíván. Ha önálló szellemi munkát akarunk végezni, már csak azért is többet kell bírunk, mint a mennyit a gyakorlatban tényleg használunk, mert a tudomány minden ága számtalan szállal van a többi ághoz kötve és a képzelet, a szellemi tevékenység e legfontosabb tényezője, teljesen megbénul, ha ezeket az összekötő szálakat, amelyek nélkül látókörünk homályos marad és szellemi tevékenységünk új irányt nem vehet, elveszítjük. Bármilyen egyszerű, a valóságban tényleg előforduló technikai problémát vegyünk, az annyi mindenféle egyéb körülménnyel és mellékteljesítménnyel kapcsolatos, hogy a valóság követelményeinek mindenképpen megfelelő megoldása csakis alapos, széleskörű tudományos képzettséggel lehetséges.

A mondottakkal azonban nem annak akartunk kifejezést adni, mintha a főiskola célja csupán csak az elméleti nevelés

volna. Ellenkezőleg teljes tudatában vagyunk annak, hogy a hallgatókat, amennyire ez az elméleti munka terén csak lehetséges, a gyakorlat részére is elő kell készítenünk. Hiszen új rendszabályaink első cikkelye is azt mondja, hogy „a főiskola feladata: rendszeres tanítás útján bányamérnökök, kohómérnökök és erdőmérnökök gyakorlati irányu kiképzése tudományos alapon”. Csak az a kérdés, vajjon mit kell itt gyakorlati irányu kiképzés alatt értenünk? Azt semmi esetre sem, hogy a hallgatók, mint kész szakemberek, gyakorlati ismeretekkel és tapasztalatokkal meg-
 rakodva hagyják el a főiskolát. Ezeket, mint már említettük, csakis a gyakorlatban lehet elsajátítani. A főiskolán tartott gyakorlatok és laboratoriumi munkák már csak azért sem pótolhatják teljesen a gyakorlatot, mert itt is az elméleti utasítások játszik a főszerepet és mert különben sem érvényesülhet bennük a gazdasági momentum, amely pedig a gyakorlati kérdések megoldásánál elengedhetetlen feltétel. A főiskola a kiképzésnek gyakorlati irányt kizárólag csak azáltal adhat, hogy iparkodik felébreszteni és kifejleszteni hallgatóiban a gyakorlati érzéket, a feltétlen önbizalmat, a minden körülmények közt helytálló önállóságot, a teljes felelősség érzetét s a tökéletesebb és czélszerűbb után való törekvést. Ezt és csakis ezt érthetjük a tudományos alapon nyugvó gyakorlati irányu kiképzés alatt.

Hogy a gyakorlatok és a laboratoriumi munkálatok az ily módon értelmezett gyakorlati irányu elméleti oktatásnak nemcsak legalkalmasabb, de elengedhetetlen segédeszközei, az minden kétségen felül áll. A gyakorlat részére való előkészítés azonban ezekkel még korán sincs kimerítve; sőt van ennél egy még sokkal fontosabb mozzanat, mely nélkül a gyakorlatok és laboratoriumi munkálatok is meddők maradnak. Értjük pedig ezalatt a hallgatók kulturális, közgazdasági és szociális nevelését.

Az olyan mérnököt, aki csak azon van, hogy a lehető legkisebb fáradsággal megfelelő évi fizetéshez jusson, hogy azután minél kényelmesebben élhessen; aki iskoláit avval a tudattal végzi, hogy csak kellemetlen formaságokról, t. i. a szükséges bizonyítványok megszerzéséről van szó, azt sem az elméleti, sem a gyakorlati szakember mérnöknek elismerni nem fogja. A mai szakembernek életfeladatát már magasabb szempontból kell felfognia.

Ama kicsinyes felfogás helyére, mely a tanulást kizárólag csak eszköznek tekinti ahhoz, hogy kényelmes megélhetést biztosítson, annak a tudata kell, hogy lépjen, hogy tudása kulturális fontosságú és hogy jövő munkálkodása kulturális téren is számottevő. Csakis ez a tudat adja meg azt a céltudatos munkálkodást, a jobb, a tökéletesebb után való törekvésnek azt a kielégíthetetlen ösztönét, melyet minden mérnöktől joggal megkívánunk.

„Egy gőzgépet — mondja *Kraft* — az ismeretes táblázatok segítségével egészen jól össze lehet szerkeszteni; sőt azt is meg lehet tenni, hogy félig alva életünk végéig mindig ugyanazt a gőzgépet építjük, mert végül mégis csak jár és munkát is teljesít. Ha azonban szent kötelességünknek tartjuk azt, hogy a kitaposott kényelmes utról új utakra térjünk, akkor tudnunk kell, hogy az emberiség kulturális haladásában nincs szünetelés, hogy tehát szakadatlanul alakítanunk, módosítanunk és javítanunk kell.” S erre a céltudatos munkálkodásra, erre a fáradhatatlan javítási és módosítási ösztönre éppen nálunk égetően szükség van.

Hogy a bánya-, kohó- és erdőipar csakis akkor boldogul, ha vezetésében a technikai képzettség mellett helyes közgazdasági és kereskedelmi szempont az irányadó, azt kétségbe vonni ma már senki sem fogja. Ha valamely vállalatot illetve gazdaságot olyképp akarunk vezetni, hogy jövedelmezősege nemcsak a jelenben, hanem a távolabbi jövőben is biztosítva legyen, akkor annak a vállalatnak a kereskedelmi oldalait ép oly jól kell ismernünk, mint a technikaiakat; még pedig nemcsak főbb elemeivel, s ezeknek egymáshoz való viszonyaival kell tisztában lennünk, hanem a legkisebb részletekkel, sőt még azokkal a hatásokkal is, melyeket a kereskedelmi élet egyes fázisai a közgazdaságra gyakorolnak, mert csakis így fogjuk előre láthatni egyes cselekményeink és intézkedéseink következményeit. Nemcsak jó technikuskak, hanem élelmes kereskedőnek és tájékozott üzletembernek kell lennünk, ha hivatásunkat teljesen be akarjuk tölteni és ha ambíciót helyezünk abba, hogy a birtokos tökéletes szakembernek tekintsen bennünket, kire üzleti érdekeit is nyugodtan rábízhatja.

Mindenki, ki iparral foglalkozik vagy az ipar iránt érdeklődik, tudja, hogy korunk a céltudatos szociális törekvések kora és hogy e törekvések a munkáskérdésben csucsosodnak ki. Az ipari

munkások küzdenek organizációért hasonlóan ahhoz, mikor a mult század elején a föld népe, a jobbágy tette ugyanezt. Az organizáció költségeit akkor a földbirtok viselte; a jelen küzdelemben az ipar fogja fizetni. A szociális kérdés tehát bizonyos mértékben szembeállítás a munkás érdekeinek az ipar érdekeivel. S éppen ez a körülmény az, mely a technikust hivatott szociálpolitikussá teszi. Mert a mérnök a munkaadó és munkás között áll; ő képviseli az iparost a munkással szemben. Neki kell első sorban arra törekednie, hogy azok az ellentétek, amelyek munkaadó és munkás közt felmerültek, minél előbb és minél kevesebb áldozattal simittassanak el. És erre ő a legalkalmasabb is. A mindennapi együttlét oly közel hozza őt munkásai gondolköréhez, hogy nemcsak azt tudja, hogy legnagyobb részük szociáldemokratikus eszmét táplál, hanem felfogja, megérti e jelenség alapokait is. Tapasztalatból ismeri a testi munkával járó fáradalmakat, érzi maga is a tömegtermelés veszélyeit, egyhanguságát és mindenkor értesülve van munkásai panaszáról, kívánságáról és megélhetési viszonyairól. Szóval: a munkáskérdést és a vele összefüggő többi problémát közvetlen közelből tanulmányozhatja s így leginkább fogja eltalálni azt, hogy mit kell az államnak és a munkaadónak tenniök, minő intézményeket kell létesíteniök, hogy a munkások méltányos kívánságai is kielégíttessenek és az ipar érdekei se szenvedjenek.

A munkáskérdésnek közvetlen közelből való alapos tanulmányozásához és gyökeres megvizsgálásához azonban csakis úgy foghatunk hozzá, ha az ehhez szükséges alapismeretekkel rendelkezünk. Igaz: ezeket az alapismereteket a gyakorlatban is meg lehet szerezni, de igen sokszor csak keserves csalódások és áldozatok árán, melyek megtakaríthatók, ha kész alappal lépünk a gyakorlatba. Hallgatóinknak tehát már a főiskolán tisztába kell jönniök a szociális törekvéseknek legalább az alapelemeivel.

S ezzel röviden körvonaloztuk volna azt az irányt, melyet főiskolánknak hallgatói kiképzésénél követnie kellene, hogy célját elérje, rendeltetését betöltse. Kutassunk most önzetlenül, minden melléktekitet félretevéseivel az után, vajjon ennek az iránynak a betartása a mostani viszonyok mellett csak megközelítőleg is lehetséges-e?

Köztudomásu az, hogy Selmeczbánya város az ország más városainak fejlődésével szemben határozottan visszaesést mutat. Ezt nemcsak azok veszik észre, kik hosszabb ideig való távollét után kerülnek újból vissza ide, hanem elismerik a város vezető közegei maguk is. Lakosainak száma, mely 1828-ban 18464-et,*) 1842-ben pedig 19219-et**) tett ki, az 1901-ik évi népszámlálás eredményei szerint 16375-re szállott alá, holott ezzel szemben pl. Kassa lakossága 1828-ban 13606, 1901-ben pedig már 40102 lélek. A visszaesés érzékenyen érinti főiskolánkat, mert káros következményei ólomsúly gyanánt nehezednek ugy hallgatóira, mint tanáraira egyaránt.

Az általános fejlődés megakadása mindig magával vonja a szellemi élet visszamaradását is. Ez szigorú törvényeken alapuló jelenség. Az általános tespedés átkerjed az egyénre, ellankasztja, elzsidbasztja szellemi vágyait és kíváncsalmait, úgy, hogy nem érzi többé a szellemi fejlődés szükségét, csak él egykedvűen és közömbösen. Sajnos: ez alól főiskolánk sem vonhatja ki magát. A város nyomasztó anyagi és kulturális helyzete visszatükröződik fiatalságunk életében és felfogásában, szegényessé téve mindazt, amit a további munkálkodás eredményességének egyik legfőbb zálogát képező önképzés, önművelés fejlesztése érdekében gazdagítania kellene. Kulturális életének szegénységéből folyólag hallgatóink nélkülözik a rokon szellemi körök buzdító példáját és teljesen hiányzanak azok a közéleti momentumok is, melyek figyelmüket hivatásuk fontosságára és komolyságára irányíthatnák. Önképző kör, irodalmi és vitatkozó esték, szakkönyvek olvasása s egyéb észtfeljesztő és szemhatárt tágító foglalkozások ifjuságunk körében elhanyagoltak és az előadások hallgatásában, jóllehet gyakran halljuk, hogy főiskolánkra nagyobbbrészt csak olyanok jönnek, kik a bányászat vagy erdészet iránt különös kedvet éreznek, még a szaktárgyakból sem észleljük mindig azt a lelkes buzgalmat és odaadó szorgalmat, mely rendes körülmények közt együtt szokott járni a választott pályára való igazi rátermettséggel.

*) Nagy Lajos: Notitiae politico geographico statisticae incl. Regn. Hungariae etc. Buda 1828. 471 oldal.

**) Fényes Elek: Magyarország statisztikája I. köt. 430. oldal.

És mindezeket még tetemesen fokozza az, hogy a város neme-
sebb szórakozást sem nyújt.

Színházunk nincsen, a művészet egyéb megnyilatkozásait,
amelyeknek nevelő hatására pedig egyik volt kultuszminiszterünk
nemrég oly nyomatékosan mutatott rá, szintén teljesen nélkülözzük
és ami szinte hihetetlen: sportot is alig üzhetnek, mert a városnak
sem megfelelő tornacsarnoka, sem tornatere, sem egy talpalatnyi
sik területe, melyen pl. csak egy foot-ball pályát lehetne létesíteni.

Hogy ilyen szomorú, sőt mondhatni nyomasztó viszonyok
mellett a főiskola a legtökéletesebb szervezettel sem képes meg-
adni azt a széleskörű tudományos alapot, melyet ma már a fiatal
szakembertől is megkívánunk, azt nem szükséges külön bizonyítani.
Szűk látókör és közömbösség nem azok az eszközök, amelyekkel a
mai bányász s erdész magas szellemi színvonalára felemelkedhetünk.

És mielőtt tovább mennénk, fűzzünk hozzá mindjárt az
előbbiekhöz még két dolgot, melyek azon törekvés elé, hogy a
főiskola hivatásának megfelelően többet nyújtson, mint amennyit
a későbbi speciális gyakorlati tevékenység megkíván, Selmezbá-
nyán szintén nehéz akadályokat gördítenek. Ezek egyike a
magántanári intézmény hiánya, másika az idegen nyelvek tanítá-
sának nélkülözése.

Főbb tárgyaink az új szervezetben a tanárok számához viszony-
lítva a lehető legnagyobb órászámmal vannak ugyan felvéve,
ámde ez az órászám éppen a gyakorlatra is legfontosabb, nagyobb
terjedelmű szaktárgyaknál korántsem elegendő arra, hogy a tanárok
tárgyaik minden lényegesebb részletét a főiskolai oktatás fennebb
kifejtett céljainak megfelelő részletességgel előadhassák. Ezen a
hiányon a magántanárok segíthetnének, kik azon oknál fogva,
hogy előadásaik a tantárgyaknak csak egyes fejezeteit ölelik fel,
könnyebben hatolhatnak le azoknak gyökeres elemzéséig és olyan,
látszólag jelentéktelenebb részletekre is kiterjeszkedhetnek, melyek
együttvéve igen lényeges befolyással lehetnek az egészre és
melyeket a szaktanár ép idő hiányában mellőzni kénytelen. Be
kell azonban látnunk, hogy Selmezbánya nem az a hely, ahol a
magántanári intézmény meghonosításától akár a bányászat és
kohászat, akár pedig az erdészet sokat várhatna, mert elszigetelt
helyzetünk a kellő fejlesztésnek ebben is útját szegné.

Az idegen nyelvek tanulása tekintetében talán még rosszabb a helyzet, mert arra, hogy a kormány főiskolánkon rendes tan-széket állítson, nem lehet reményünk, azt pedig, hogy főiskolánk hallgatósága és tanári kara itt Selmecezen más módon juthasson a külföldi nyelvek tanulásának, illetőleg gyakorlásának állandóan biztosított lehetőségéhez, az eddigi tapasztalatok után kizártnak kell tekintenünk. Pedig milyen előny volna az, ha hallgatóinknak és tanárainknak is alkalmuk volna arra, hogy pl. angol vagy francia nyelvet tanulhassanak, illetve gyakorolhassanak! Aki szak-tudományaink rohamos fejlődését figyelemmel kíséri, az nagyon jól tudja, hogy szakjaink kultiválásában idegen nyelvek ismerete nélkül alig boldogulhatunk. És Selmecebányán ebbeli szükség-leteink kielégítése is legfeljebb az állam újabb áldozatkészsége árán remélhető.

Ha mindezek megfontolása után őszinték akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy az elméleti oktatásnak oly módon való keresztülvitele, amint azt az új szervezet igen helyesen elénk tűzte, itt Selmecebányán lehetetlen; de be kell vallanunk egyszersmind azt is, hogy egyetlen főiskolánk ép ebből kifolyólag jelenlegi székhelyén soha sem fogja elérni azt a színvonalat, melyet a bányászati és erdészeti felső szakoktatásnak minden körülmények között el kellene érnie.

És vajjon hogy állunk az oktatás gyakorlati irányával? Mert az, hogy jelenlegi székhelyünknek volt évekkel azelőtt virágzó fémbányászata és fémkohászata, mely azonban rég túl van kul-minációján, az ítéletében ne téveszsen meg senkit sem.

Szomorú és tagadhatatlanul való tény az, hogy a lényegesen megváltozott viszonyok folytán Selmecebánya elvesztette a főiskolára nézve azt az elsőrangú hajdani jelentőségét, hogy a helybeli bányászat és kohászat egyuttal a szemléltető, gyakorlati irányu tanítás legtokéletesebb eszközeit szolgáltatta.

Mert akkor, amikor *Mária Terézia* a bányászati akadémia székhelyéül Selmecebányát választotta, nagyon jól tudta, hogy az egész monarkia bányászatának súlypontja hol keresendő és hogy a szakoktatásra nézve milyen megbecsülhetetlen haszon háramlik abból, ha az iskolán tárgyalt diszciplínáknak gyakorlati és mintaszerű művelése, ugyszólván az ifjuság szemeláltára történik.

Ma azonban a nemes fémek bányászata és kohászata szén és vasérczek bányászatával, valamint a vasgyártással szemben, melyek a nemzeti vagyonosodás mindinkább elhatalmasodó tényezőivé válnak, elvesztette egykori országos jelentőségét. Súlyosbitja a helyzetet, hogy helyi bányászatunk még különösen kedvezőtlen viszonyokkal küzd, amivel természetesen a technikai berendezések nagymérvű stagnációja jár és nem hiszszük, hogy akadna elfogulatlan bányász vagy kohász, aki a tanítás szempontjából Selmezbányának nyujtaná az elsőbbséget és ne látná be azt, hogy Budapest, vagy akár Miskolcz, ahonnan az esztergomi, tatai, salgótarjáni, diósgyőri, ózdi stb. elsőrangú telepek könnyű szerrel látogathatók, összehasonlíthatatlanul kedvezőbb perspektívát nyujtanának, feltárván az ifjuság előtt a magyar technika előretörését és rohamos fejlődését az itteni nyomasztó tespedéssel szemben.

S ugyanez áll az erdészetről is. Hiszen az erdészeti intézetet nem is a szakoktatás és az ország általános erdészeti érdekei, hanem egészen speciális szükségletek, t. i. a bányászat akkori érdekei szolitották életre és már *Wilkens Henrik*, ez a széles látókörű szakember s utána *Láng*, majd *Wagner Károly* is, nyíltan kifejezést adtak annak, hogy Selmezbányán oly erdészeti tanintézetet, mely hivatásának minden tekintetben megfelelhethetne, létesíteni nem lehet. És kimondta ezt egyhangú határozattal hazánk legilletékesebb erdészeti szaktestületének, az „Országos Erdészeti Egyesület”-nek 1896. évi augusztus hó 31-én Budapesten megtartott közgyűlése is, határozottan kifejezést adva abbéli meggyőződésének, hogy az erdészeti főiskola fejlesztésére Selmezbánya nem alkalmas hely. Ezt a meggyőződést valljuk mi is, hangsúlyozva, hogy Selmezbányán és közvetlen környékén az erdészet gyakorlati oktatására alkalmas tér tényleg ma sincs.

A gyakorlati irányu kiképzésről mondtuk, hogy az csak akkor lehet sikeres, ha a hallgató már a főiskolán szerezheti meg a szükséges kulturális, kereskedelmi és szociális ismereteket. Hogy e tekintetben Selmezbánya semmit, de semmit sem nyújt, azt nem is kell külön fejtegetni. Mert, hogy ezeket az ismereteket beleoltsuk a fiatal ember lelkébe, ahhoz nem elég, hogy az előadásokon bőséges magyarázatokkal szolgálunk. Alkalmat kell neki adni, oly viszonyok közé kell őt hozni, hogy ezeket közvetlen

közelből láthassa, részben maga is tapasztalhassa, mert csakis így ébredhet fel benne ama képesség, hogy későbbi tevékenységének és intézkedéseinek közvetlen és jövő következményeit e téren is helyesen ítélje meg s előre lássa. Ámde ott, ahol a bányászat, a város egyetlen éltetője, évről-évre rosszabb üzemeredményeket mutat, ahol az egészséges fejlődést a rohamos hanyatlás váltotta fel, ott ne beszéljünk kulturális haladásról, élénk kereskedelmi életről s egymásra törő szociális érdekekről.

Annál többet mondhatunk azonban a város egészségügyi viszonyairól. Klimája zord. Lakásainak kilencztized része dohos és nyirkos. Ivóvizét részben nyitott gyűjtőtavakból kapja s a víz, miután bomló szulfidokkal és ennél fogva szulfátokkal telt kőzetekből fakad, az esős évszakokban, valamint erősebb nyári zivatarok után olyannyira zavaros, hogy szinte ihatatlan. Halandóság tekintetében Selmezbánya az ország városai közt harmadik helyen áll. 1904-ben az összes halálesetek száma 484-et tett ki, vagyis, mivel a város jelenleg 16375 lakost számlál, a halálozási százalék 2.96. Ez oly tekintélyes szám, hogy ennél nagyobbát csak két magyarországi város ad. A 484 elhalt közül 134-nél a halál oka tuberkulózis volt, vagyis az összes halálesetek 28%-át tuberkulózis okozta. Ami pedig szinte botrányos: nyilvános városi téli fürdők sincsen és egyenesen visszatetsző az a gondolat, hogy a szegényebb sorsú ifjak októbertől júliusig kénytelenek nélkülözni a fürdést. Ezek után nem csodálkozhatunk azon sem, hogy főiskolánkon oly feltűnően nagy a betegek száma.

Legjobb hitünk szerint már az eddig felhozott okok is elegendők, hogy egyetlen főiskolánkat mielőbb elvigyük Selmezbányáról. Vessünk azonban még néhány pillantást a jövőbe.

„Főiskolánkra ezentul több, nehezebb és intenzívebb munkát igénylő feladatok várnak mint eddig s ezek nemcsak a tulajdonképeni tanításra terjednek ki, hanem a tudomány fejlesztésére és az irodalom művelésére is.“

„Mostanáig a mi tudományos munkálkodásunk legnagyobb részt a külföldi tudományosság asszimilációjából állott. De most már itt az ideje, hogy szaktudományainkat minden ponton hazai magyar földre gyökereztessük le, mert különben nem elégíthetik ki az élet szükségleteit. Már eddig is sokszor hiányát érezzük

annak, hogy szaktudományaink még nem terjeszkedhettek ki speciális viszonyaink alapos átkutatásáig."

"A tudományos buvárkodás és irodalmi működés azonban nálunk még egészen a tanári kar vállaira nehezednek. Az üzemi mérnökök, kiknek ugyyszólván egész idejüket és munkaképességüket hivatásos kötelességeik foglalják le és akik, ha pihenésre szánt idejükből itt-ott fordíthatnak is valamit a tudomány és irodalom művelésére, rendszeres munkát ebben az irányban még se végezhetnek."

Ámde ahhoz, hogy a tanári kar ebbeli feladatának eleget tehessen, elengedhetetlenül szükséges, hogy állandó élénk összeköttetést tartson fenn egyfelől a gyakorlati élettel, másfelől a rokon tudományos körökkel és intézetekkel, mert a technikai tudományok s irodalom igazi éltető elemét azok a benyomások képezik, melyeket a gyakorlati és tudományos világgal való érintkezés közepette nyertünk. Csakis ezek gazdagíthatnak oly tapasztalatokkal, csakis ezek fakaszthatnak bennünk oly impressziókat, amelyeknek megszerzése még a legszorgalmasabb és legtehetségesebb tanárnak sem sikerülne ilyen összeköttetések segítségével nélkül.

És most kérjük, hogyan tegyen a tanári kar eleget említett feladatának itt Selmeczbányán, távol a gyakorlati élettől, távol a tudományos világtól? Hogyan tegyen eleget, mikor főiskolánk elszigeteltségénél fogva számos tudományos segédeszközt nélkülözni kénytelen, mikor igen sokak előtt jóformán ismeretlen és nem ritkán elkedvetlenítő, sőt bántó kicsinyléssel találkozik és mikor még a nagyméltóságu m. kir. Pénz- és Földművelésügyi Minisztériumok is, jóllehet a főiskola címet megadták, nem tekintik intézetünket a többi főiskolával egyenrangunak és megtagadják a doktorrá való avatás jogát, amely pedig a legtöbb hasonló külföldi intézeten megvan.

Hogy mindez szomorú valóság, amellet, hogy többet ne említsünk, fényesen bizonyít az, hogy szakjainkban még ma is legnagyobbbrészt külföldi szakértőket hívnak meg.

Nem! Az ilyen állapotok nem alkalmasak arra, hogy serkentsék, buzdítsák a tanárokat és hogy tekintélyt és tiszteletet szerezzenek tanári karunknak s a tanári állásnak. Ellenkezőleg, lassankint kiölik a legnemesebb, legszívósabb ambíciót és ami ép oly elszomorító,

közvetlen okai egyszersmind annak, hogy kivált műszaki tanszékeink nem kapósak, mert akárhány kiváló szakemberünket nem annyira a fizetések elégtelensége tartja vissza a pályázattól, mint inkább az a körülmény, hogy tudásukat és tapasztalatukat nem akarják Selmezbányán eltemetni.

Hogy daczára ennek a főiskola néhány kiváló tanára mégis oly sokat tett, azt legalább a közelebbi multban nem azoknak az inspirációknak köszönhetjük, amelyeket a város nyújtott nekik, hanem inkább azt kell mondanunk, hogy kétszeres hála illeti meg tevékenységüket, amelylyel távol a rokon tudományos körök, távol a gyakorlati élet termékenyítő hatásától, szinte önfeláldozó energiával derék munkát végeztek és lemondva az eszméik terjedését biztosító és némi sikerrel és elismeréssel is kecsegtető nagyvárosi szellemi élettől, félrevonultan töltötték el életük java-
korát.

Többször volt már szó mindezekről és eddig nem találtunk elfogulatlanul gondolkodó szakembert, ki be ne látta volna azt, hogy főiskolánknak mielőbbi áthelyezése nemcsak bányászati és erdészeti felső szakoktatásunk, hanem bányászatunk és erdészetünk jövődóbeli, életképes fejlődésének is vitális érdeke. Ha Selmezbánya nem volt alkalmas arra, hogy a „Bányászati és Kohászati Egyesület” itt maradjon, akkor még kevésbé alkalmas arra, hogy székhelye legyen egyetlen főiskolánknak, mely bánya- és kohóiparunk fejlődésében legalább is ugyanolyan fontosságu tényező.

Az áthelyezés kérdése most különösen aktuálissá lett. Ismeretes dolog ugyanis, hogy új szervezetünk megállapításánál nem lehetett kitérni ama fokozott követelések elől, melyeket a bányászati és erdészeti tudományok ma már úgy az előadott tananyag, mint annak terjedelmét illetőleg támasztottak. Az előbb előadottak egy része tehát lényegesen kibővítettett, a régi tantárgyak mellé újak kerültek, melyek eddig vagy egyáltalában nem, vagy pedig csak más tantárgyakkal kapcsolatban adtak elő és a tanszékek száma is szaporított.

Az új tanszékek: az elektrotechnikai és fizikai, a bánya- és fémkohótani, a növénytani, az erdészeti geodéziai s a jogi. A lényegesen kibővített régi tantárgyak: a telepismeret, a kvalitatív és kvantitatív vegytan s a vaskohászat. A jogi tanszék kivételével tehát

valamennyi olyan, melyeknek gyűjteménytermekre, laboratóriumokra van szükségük, hol műszereiket, modelljeiket elhelyezhessék, illetve, hol a hallgatók kísérletezhessenek.

Az elektrotechnikai és fizikai tanszéknek van laboratóriuma, de ez az új szervezet igényeinek aligha fog megfelelni. A vegytani tanszéknek is van kvalitatív és kvantitatív munkaterme, mely a régi szervezetben, midőn csak a II-od évesek hallgatták e tárgyakat, elég nagy is volt; az új szervezetben azonban, midőn e tárgyak a II. és III-ad évekre kötelezők, ez is kicsiny. Teljesen hiányzanak: a növényteni dolgozótermek, a vaskohászati kísérletezési laboratórium, a bányá- és fémkohógéptani, valamint az erdészeti geodéziai, a telepísmertani gyűjteménytermek és az erdészeti technológiai kísérletezési helyiségek.

Mivel a főiskola két új épülete már a régi szervezetben is kicsinynek bizonyult, t. i. a bányaműveléstani és a géptani tanszékek már akkor kiszorultak belőle, azért e bajon csak a mostani épületek megnagyobbításával, átalakításával és egy teljesen új laboratórium építésével lehetne segíteni.

Amint azonban építésről és mintegy 250.000 koronányi befektetésről van szó, azonnal előtérbe nyomul az a kérdés, vajjon nem volna-e célszerűbb a főiskolát más megfelelőbb helyre áttelepíteni? Mert ha ezt most a bányászati és erdészeti felső szakoktatás, valamint bányászatunk és erdészetünk rovására ki is tolhatjuk, az áthelyezés a város elszigeteltsége s az evvel szoros összefüggésben álló folytonos hanyatlása és fokozódó szegénysége következtében előreláthatólag hosszabb ideig elodázható már többé semmi körülmények között nem lesz.

Az áthelyezést különben annyival inkább már a közeli jövőben keresztül lehetne vinni, mert főiskolánknak Budapesten némi jóakarattal könnyen lehetne helyet teremteni és mert az itteni épületeket is könnyen fel lehetne használni. Tudvalevőleg a helybeli járásbírósnak, adóhivatalnak, gimnáziumnak, liceumnak nincsenek megfelelő helyiségei. A zsarnóczai erdőhivatalt is át lehetne helyezni, sőt az se lehetetlen, hogy hadügyi kormányunk egy zászlóalj vadászt telepítsen ide. S ez az utóbbi volna talán a legjobb megoldás, mert a város is kárpótlást nyerne a főiskola áthelyezéseért.

Ha pedig az áthelyezésnek mindamellettt volnának nehézségei, amint bizonyára lesznek is, ezek sokkal alárendeltebbek, hogysen oly fontos hivatással bíró szakokat, amilyenek hazánkra nézve a bányászat, kohászat és erdészet, miattuk fejlődésükben megakaszszuk. Az áthelyezésnek előbb vagy utóbb, de mindenesetre már a közelebbi jövőben meg kell történnie s éppen ezért nem érünk el avval semmit, ha elhalasztjuk.

Kérdés azonban most már az, hogy hová kellene főiskolánkat áthelyezni és hol volna megfelelő helye?

E kérdés eldöntésénél elsősorban mindig arra szokás súlyt helyezni, hogy az intézet helyén az előadások szemléltető megvilágításához szükséges berendezések és feltételek meglegyenek. Hogy e tekintetben Selmezbánya egyáltalán nem alkalmas székhely, arra már rámutattunk az előzőkben. Sokkal előnyösebb volna pl. Miskolcz, hol együtt találjuk a legnagyobb szén- és vasércbányákat s a legmodernebb vasgyárakat, hol erdésztanárainknak is tág tere volna ahhoz, hogy előadásaikat szemléltető gyakorlatokkal kísérik és honnan a fémbányászat sem esik messze. Ha tehát egyedül a gyakorlati kiképzés szempontja volna itt irányadó, mindenesetre Miskolczot illetné meg az elsőség.

Ámde főiskolánknak, mint láttuk, más érdekei is vannak, melyeket a székhely kérdésénél figyelmen kívül hagyni nem lehet. És ezek az érdekek már olyan természetűek, hogy nem a vidéki városok mellett szólanak, hanem határozottan Budapest javára döntenek el a kérdést.

Azok az igények, melyeket a bányászati, kohászati és erdészeti tudományoknak évről-évre nagyobbodó terjedelme s ennek következtében mindinkább szükségessé vált specializálása, felsőbb szakoktatásunk iránt támasztanak, a mi viszonyaink mellett csakis a fővárosban elégíthetők ki, hol egyedül találjuk fel a maga teljes fejlettségében azt az élénken lüktető szellemi életet, mely a szellemi munkával foglalkozót állandóan új meg új munkára serkenti.

Wekerle Sándor, akkori pénzügyminiszter, a képviselőháznak 1890. évi február hó 14-én tartott ülésén azt mondta, hogy a bányászati felső szakoktatásra elengedhetlen feltételnek tartja, hogy „ugy a tanulóknak, mint a tanároknak mód nyujtassék arra,

hogy a bányászati tudomány és a bányászat technikai fejlődésének folytonos színvonalán maradhassanak“. De vajjon ez a mi vidéki városainkban és főleg Selmeczbányán egyáltalában lehetséges-e? A bányászati és erdészeti tudományok oly sokoldalú s annyi mindenféle vonatkozásban vannak a többi tudományággal, hogy rohamos fejlődésüket nyomon követni csakis a szellemi és kulturális központban lehet, hol a technikai és tudományos segédeszközök szinte önmaguktól kínálkoznak.

S az oktatás gyakorlati iránya? E tekintetben is Budapestet illeti az elsőség. Mert vegyük pl. csak azt, hogy micsoda hasznos dolog volna, ha bányamérnök hallgatóink járhatnának a földtani intézetbe és a szünidőben csatlakoznának országos felvételekre készülő geologusaink egyikéhez vagy másikához. A földtan és az okszerű bányászat egymással oly szorosan függnek össze, hogy mindenki méltán elvárhatná, hogy geologusaink elite-testületét a bányászok képezzék. Vagy mennyit tanulhatnának vaskohászaink, ha havonta csak egyszer juthatnának a Ganz-gyár aczélöntődjébe vagy valamely másik modern berendezésű gépgyárba és erdészeink, ha végig tanulmányozhatnák a Budapesten és környékén dolgozó nagyobb faipari telepeket? Sőt fémkohászaink is sokat nyernének. Végzett hallgatóink közül ugyanis a fémkohómérnökök legkevésbé keresettek, mert ők alkalmaztatásukat illetőleg úgyszólván kizárólag csak arra a néhány kincstári fémkohóra vannak utalva. Budapesten a fémkohászati szakoktatás felöllelhetné a fémek öntését, kovácsolását és hengerelését, vagyis a fémek mechanikai technológiáját és a fiatal fémkohómérnökök könnyen kaphatnának alkalmazást a budapesti s a vidéki fémipari telepeken is, mely állásokat jelenleg nagyrészt külföldi szakemberekkel töltik be.

A vidéki kirándulások is jóval könnyebbek és olcsóbbak lennének. Ha Selmeczbányáról a legközelebbi nagyobb vasgyárba, vagy pedig a legközelebbi modern berendezésű szén- vagy vasércbányához, illetve nagyobb rendszeres erdőgazdaságba akarnak tanáraink hallgatóinkkal kirándulni, legalább három napra van szükségük. Budapestről egy nap alatt meg lehet tekinteni az esztergomi, a tatai s a salgótarjáni telepeket és három nap alatt már a a legtávolabbi bányatelepeken és gyárakban is meg lehet fordulni.

Hogy pedig az ország fővárosában, mint kulturális, kereskedelmi és szociális tevékenységünk középpontjában a hallgatók látóköre tágasabb, ítélete tárgyilagosaabb, műveltsége általánosabb lesz, az oly világos dolog, hogy még az áthelyezés ellenségeinek sem lehet ellene szavuk. Éppen az idén történt, hogy az amerikai egyetemek egyesületének január hó 13-án tartott ülésén az egyik neves műegyetemi tanár nagy beszédet mondott arról, hogy a technikai főiskolákat a szellemi központba kell tenni, a hol az egyetemnek is vannak, mert „saját tapasztalatai szerint az izolált technikai tanintézeteknek egyik főhiánya éppen a szűk látókör”.

De nemcsak a tanuló ifjúságra lesz Budapest határozottan előnyös, hanem a tanári karra s általában a tanításra is. Budapesten, hol a bányászati, kohászati és erdészeti törekvések minden szála összefut, tanáraink úgy a tudományos, mint a gyakorlati kérdésekben is szaktekintélyekké válhatnak, amint szaktekintélyeknek ismerik el a többi felsőbb tanintézetek tanárait is. Ez nemcsak erősen fokozná az ambíciót és a munkakedvet, hanem kerelettebbé tenné a tanári állásokat és avval a tagadhatatlan előnnyel is járna, hogy ismereteiket bármikor rendelkezésére bocsáthatnák a bányászati és erdészeti felsőbb hatóságoknak s állandóan tevékeny részt vehetnének az országos bányászati és erdészeti egyesületek munkásságában is. Tanáraink képessége és munkássága tehát jobban érvényesülne és több sikert is mutathatna fel, tanintézetünk színvonala emelkednék s a tanítás szélesebb alapot nyerne, mert kiterjeszkedhetnék oly kérdésekre is, melyeket Selmezbányán nem lehet kellően méltatni.

Igaz, hogy ez előnyökkel szemben még komoly gondolkodású szakférfiak is mindenféle nehézséget emlegetnek. Féltik pl. a fiatalságot attól, hogy a nagyváros szórakozásai elvonják a tanulástól és hogy nehezebben fognak megélhetni Budapesten, mint Selmezbányán.

Az bizonyos, hogy eleinte a mozgalmas élet ezerféle megnyilatkozása, a társadalmi és vagyoni ellentétek, az egyén eltűnése az emberáradatban kábító hatással vannak a fiatal emberre. De az élet realizmusának a felismerése tágitja a szemhatárt, a fokozott versengés acélozza az erőt és valamint a testi nevelésben sem ott tartunk, hogy ifjúságunkat óvjuk minden szellőtől:

azonképpen a szellemi nevelés terén is jellemszilárd és akaraterős generáció keletkezését csak úgy segíthetjük elő, ha jókor megvívattuk vele a létért való küzdelem előcsatározásait. Azoktól a szórakozásoktól pedig, melyeket a nagyvárosok művészi élete nyújt, senki se féltse ifjúságunkat. A fiatal bánya-, kohó-, vagy erdőmérnök esztétikai érzékének kifejlesztése és erősítése egyenesen szükséges, mert az illető, mint a kultúra előharcosa, sokszor éveken át lakik elhagyott vidékeken minden külső szellemi serkentés nélkül, csupán munkájának élve. Ilyen esetben nem nélkülözheti a szép-érzék és művészet iránti lelkesedés belső tökéjét, mert könnyen megeshetnék, hogy szellemileg elcsenevészedik. Igaz: vannak a szórakozásoknak módjai, melyekről, mint a test és lélek megőlöiről szoktunk beszélni. De ha Budapesten 6000—7000 fiatal embert nem féltünk ezektől, miért féltjük éppen a mi 300 hallgatónkat? És különben is ezekben fiatalságunk itt Selmezbányán sem szenved hiányt, sőt egyebet ezeknél egyáltalában nem is talál.

Hogy Budapesten általánosságban tényleg drágább az élet, mint Selmezbányán vagy más vidéki városban, azt nem lehet tagadni. Be kell azonban ismernünk, hogy a szegénysorsu fiatal ember, ha tehetséges és szorgalmas, a fővárosban könnyebben tudja magát fentartani, mint Selmezbányán. Selmezbányán az igazán szegénysorsu ifju egyáltalában meg sem élhet, ha mindjárt kezdetben nem kap ösztöndíjat, mert a mellékkereset lehetősége itt teljesen ki van zárva. Az ösztöndíjak azonban megmaradnának Budapesten is.

Van még egy másik ellenvetés, melyet igen gyakran lehet hallani, t. i. az, hogy a történelmi hagyományyal nem lehet oly könnyen szakítani és hogy bármely tanintézet hire, dicsősége nem a helytől függ, hanem először a tanártestület buzgalmától, szakértelmétől és másodszor a tanuló ifjúság szorgalmától, kitartásától és képességétől.

Való igaz, hogy az olyan nép, mely nem tiszteli multját, nem érdemes arra, hogy jövője legyen; de való igaz az is, hogy az a nép, mely a történelmi hagyományok tiszteletével annyira megy, hogy lehetetlenné teszi saját haladását, önmaga ássa meg sirját. A mult emlékeit tisztelni mindannyiunk szent kötelessége; amint azonban a hagyományok tiszteletével elértük azt a határt, amelyen

túl intézetünk jelen és jövő fejlődése megakad, akkor nem szabad többé a mult emlékein élösködnünk.

Valamely intézet színvonalának megállapítását pedig nem lehet kizárólag a tanári kar működésétől és az ifjuság szorgalmától függővé tenni, legalább abból a szempontból nem, hogy az onnan kikerülő fiatal emberek a gyakorlati életben be fognak-e válni avagy sem, mert itt nagyon is súlylyal bír az, hogy az intézet székhelye minő segédeszközöket képes szolgáltatni a neveléshez. Az, hogy Leobenben is van bányászati főiskola és hogy Tübingában, Jenában, Göttingában is vannak egyetemek, az Selmezbánya mellett nem bizonyít semmit.

Leoben virágzó kereskedelmű, szépen épülő, jómódu város, 110 km.-nyire Styria fővárosától, amelylyel naponta 22 vonat mintegy $2\frac{1}{4}$ órai menetidővel közvetíti a közlekedést. Van színháza, egynéhány igen csinos hangversenyterme, fürdője, tornacsarnoka és tág tér minden fajtájú sport gyakorlására. Vagy fél órányira tőle fekszik Donawitz, a kontinens egyik legszebb vasgyárával és tőzsomszédságában van egynéhány elsőrendű szén- és vasércbánya. Leobent tehát Selmezbányával összehasonlítani nem lehet. Hogy pedig ezt még kevésbbé lehet megtenni a kisebb német városokkal, arról azonnal meggyőződünk, ha néhány pillantást vetünk a vasuti térképre és arra a vasuti hálózatra, mely e városokat körülfogja és ha azután párhuzamot vonunk Selmezbánya s a körülötte elterülő hegyvidék és ama kép között, melyet e városok környékének ipara, kereskedelme és szellemi élete nyújt.

S ezzel elmondottuk volna szerény nézeteinket a mi bányászati és erdészeti felső szakoktatásunk jelenlegi helyzetéről és jövőendő életképes fejlődésének legszükségesebb feltételeiről. Megtettük, mert meg kellett tennünk e lépést, nehogy majdan bárki is avval a váddal illesen bennünket, hogy főiskolánk és vele együtt bányászatunk, kohászatunk s erdészetünk jelenét és jövőjét nem hordtuk szívünkön. Amit elmondottunk, azt önzetlenül, tárgyilagosan, minden melléktekintet félretevésével, a maga pusztá valóságában mondtuk el és most már nincs más feladatunk, minthogy e fontos kérdésben — mielőtt azt a nagyméltóságu m. kir. Pénzügyi és Földmívelésügyi Miniszteriumok bölcs elhatározása alá bocsátanók — az ügy országos jelentőségére való tekin-

tettel, az illetékes gyakorlati szakkörök állásfoglalását kikérjük s ebből kifolyólag, avval a mély meggyőződéssel, hogy a felvetett kérdés elbirálása körül más döntő ok és érv nem lehet, mint kizárólag bányászatunk és kohászatunk édeke, teljes bizalommal a következő határozati javaslatot terjesztjük az Országos Bányászati és Kohászati Egyesület*) ez idei közgyűlése elé:

tekintettel arra, hogy főiskolánk jelenlegi székhelyén nem képes sem felsőbb szakoktatásunk napról-napra fokozódó igényeit kielégíteni, sem pedig a bányászati és kohászati tudományok s irodalom fejlesztése terén reá háruló feladatoknak eleget tenni, mondja ki az egyesület, hogy főiskolánk mielőbb Budapestre helyeztessék át s ott egy mindenképen egyetemi színvonalon álló és minden szükséges segédeszközzel felszerelt intézetté fejlesztessék ki.

Szakjaink érdekében kérjük igen tisztelt szaktársainkat, hogy határozati javaslatunkat pártolni sziveskedjenek.

Selmeczbánya, a főiskolai tanács 1905. évi június hó 2-án és 5-én megtartott rendkívüli ülésének határozatából:

Dr. Barlai Béla

előadó.

Dr. Fodor László

a főiskola ezidőszerinti rektora.

A községi stb. erdők szolgáliról.

Tudvalévő dolog, hogy az 1898. évi XIX. t.-cz. csak az erdő-kezelésre irányul s az állam az erdőbirtokok őrzése iránt semmi kötelezettséget sem vállalt. Ez megmaradt a birtokosok köteleességében. A birtokosok kötelesek nemcsak ezen hanem már az erdőtörvény értelmében is, kellő számú őrszemélyzetet tartani. Ezen őrszemélyzet részére, az előbbi törvény végrehajtási rendelete nyomán, szolgálati s fegyelmi szabályok állítottak fel s vannak mindenütt érvényben. Ezen szabályok, — mintá szerint készülvén, — körülbelől mindenfelé egyformák; igen részletesek s megfelelők. Eddig tehát rendben van a dolog, az állam megtette a magáét.

Ellenben a községek stb., — sajnos — egyik fontos dologról nem gondoskodtak. Az erdőőrök és erdőszolgák fizetése, —

*) Az Országos Erdészeti Egyesület lapunk zártáig nem kapta meg az emlékiratot. Szerk.